

»Irene Holm«

Stil

Impressionisme

De ydre Ting, han maler, er Kapslerne
Om den indre Historie.
Paa Kapslernes Gennemsigtighed
beror deres Værdi.
»Impressionisme« i Tilskueren 1890

- Betonning af det vigtige i at lade alle indtryk og detaljer, bevægelser og replikker indtage en ligestillet plads i fremførelsen. Kun herved opnås den nødvendige virkelighedsværdi. Virkeligheden maler og digter selv. Forfatteren skal blot stille sig til disposition. Komposition opstår af sig selv.
- Fjerner sig fra naturalismens krav om virkelighedstroskab igennem socialt engagement og politisk debat.
- Brev fra Erik Skram: Han anfægter, at Bang »ikke vil give fuld og rund Besked", "ikke vil gøre Overvejelser«. Bang svarer: »De har med disse Ord ramt Sømmet netop paa Hovedet. Det er just dette »Impressionisten« ikke vil. Og Grunden til, at han ikke vil det, er den, at han tror det ugørligt. Impressionismen i Fortællekunsten er netop Barn af den fuldkomne Mistillid til »den psykologiske Roman«s »Dvælen og Overvejelser«.«. »Kun den i Handlen omsatte Tanke tror Impressionisten, at hans Erkendelse magter at følge. Paa denne Handlen, den bestandige fortsatte Handlen, fæster han sin hele Opmærksomhed, og de handlende Mennesker bliver hans Skildrings Genstand.«
- En sådan strategi, fremgår det, beror i virkeligheden på tillid til læseren og dens intelligens: »Læserens Hjerne er et overmaade drevent Redskab«, og gør i et videre perspektiv forfatteren til læserens »Medvider i denne Hemmelighed ved vort Liv i Naturen og mellem Menneskene«.
- Faren er den indlysende, at den impressionistiske fortællemåde resulterer i tumultarisk overfladisk registrering af stort og småt og endnu mindre i endeløst virvar: »De ydre Ting, han maler, er Kapslerne om den indre Historie. Paa Kapslernes Gennemsigtighed beror deres Værdi.«

Stævningssten=sten, hvorved der holdes kirkestævne, dvs møde af sognemændene på kirkegården efter kirketid.
Champagnekurv=firkantet kurv til 12 flasker. Skindbaret=flad hovedbeklædning.
Chausseret=havde sko på.
Underpermissioner=underbenklæder.
Pas=dansetrin.
Kompliment=her:buk.
Battement=slag med det ene ben mod dt andet under spring.
Arrak=brændevin.
Èlan=fart, begejstring.
Figurantinderne=bifigurer.
Transparent=gennemsigtigt billede.
Barége=gennemsigtigt stof.
Garnering=tøjstrimmel med rynket kant.
Kvadriller=kontradans med fire par.
Scribe=fransk skuespilforfatter.
Muser=de ni gudinder for kunst og videnskab.
Tarantel=italiensk folkedans.
Fenella=hovedfigur i en opera.
Sidde tyrkisk=i skrædderstilling.

»DEN STUMME I PORTICI«

Johanne Luise Heiberg

Vi vare nu ved Slutningen af Saisonen 1829-1830. Digteren Hertz havde skrevet sit anonyme Lystspil: "Amors Geniestreger", og i Lottes overgivne Rolle fik jeg nu Leilighed til at sætte mig fast i Publikums Gunst. Det yndige Lystspil med sine lette Rhytmer gjorde stor Opsigt og vandt udelte Bifald hos Publikum. Man gættede og gættede, hvem den ubekjendte Digter kunde være, der i den Grad havde Sproget i sin Magt - Alt forgjæves; Forfatteren forblev skjult. Den overgivne Lotte passede vel kun lidet til min daværende Stemning, men Digteren øvede en saadan Magt over mig, at jeg spillede denne Rolle, som om jeg besad hele det Ungdommens Mod, al den Lystighed, der for eet Aar siden virkelig fyldte mig.

"Den Stumme i Portici" skulde imidlertid ende Saisonen, og man var blevet enige om, at jeg skulde udføre Fenellas Rolle i den Opera. Man lod mig vide, at jeg om fjorten Dage maatte være færdig med Indstuderingen heraf - en Tid, man vel indsaae var meget kort, men da det var en mimisk Rolle, kunde jeg faa Hjælp af Balletmester Bournonville for at lette mig Arbeidet. Dette Løfte gjorde, at jeg paatog mig i den korte Tid at indstudere samme. Jeg henvendte mig da til Bournonville med Bøn om, at han vilde yde mig den af Directionen lovede Hjælp; men Bournonville erklærede nu paa det Bestemteste, at han aldeles Intet vilde have hermed at gjøre, da han ansaae det for en Fornærmelse mod hans Danserinder, at ikke een af dem var anmodet om at udføre dette Parti, som overalt i Udlandet udførtes af den første Danserinde ved Balletten. Mismodig forlod jeg ham og lod Directionen vide, at jeg ikke troede mig istand til at indstudere denne vanskelige Rolle, som jo formelig krævede en mimisk Composition, især i saa kort Tid, som var mig indrømmet dertil. Jeg fik nu til Svar, at jeg maatte paatage mig denne Rolle, saa godt jeg kunde, da Saisons heldige Slutning beroede derpaa. Man sendte mig nu et umaadeligt tykt Partitur, for at jeg kunde gjøre mig bekjendt med Musiken. Jeg gøs ved at se denne Masse af mig ubekjendte Noder, som jeg jo maatte lære udenad for derefter at afpasse min Mimik. Denne Opera var ikke tidligere opført i Kjøbenhavn, og altsaa aldeles fremmed for mig. Jeg bad nu, om man vilde sende mig en Repetiteur, der kunde spille Musiken for mig, for at jeg hurtigt kunde blive bekjendt med den hele Composition, men - saa utroligt alt dette lyder - der blev svaret mig, at en saadan Hjælp kunde jeg ikke erholde, men maatte selv sørge for, paa hvad Maade jeg kunde, at lære Musiken at kjende. Havde nu ikke en Slægtning af Fru Gyllembourg, nuværende Høiesteretsadvokat Edouard Buntzen, forbarmet sig over mig og dagligt spillet Musiken saa længe for mig, til den nogenlunde blev mig bekjendt, veed jeg virkelig ikke, hvad jeg skulde grebet til. Jeg har altid haft en udmærket Hukommelse, især for Musik, og dette kom mig nu her tilgode. Dagligt gjentog han Musiken for mig paa Claveret, medens jeg betænkte, hvorledes disse Toner vare at forstaa, hvad Componisten havde villet udtrykke med dem, hvorledes min Mimik bedst vilde smelte sammen hermed, og hvilke Gestus bedst kunde udtrykke Fenellas Sindsbevægelser. Opfyldt Dag og Nat af lig havde taget saaledes paa mig, at jeg, som man siger: neppe kunde hænge sammen - med en særlig Belønning. Conferentsraad Manthey, der nu var enig i, at min Udførelse var lykkedes særdeles godt, ja endogsaa gik ind paa Publikums Mening, at netop det, at man ingen Balletmester sporede i min Fremstilling, gav den sin egentlige Ynde og Tiltrækning, meddelte mig Directionens Godhed ved denne særlige Belønning, som han bad mig komme for at afhente hos sig. Heiberg og jeg selv fandt, at dette var en stødende Form at

yde mig den paa; han bad mig derfor om ikke at indfinde mig hos denne Herre for at modtage, hvad han saa nedladende havde at byde mig. Fra Dag til Dag opsatte jeg derfor at gaa til ham. Forundret over min Udebliven gjentog han sin Opfordring saa længe, at jeg tilsidst i min Forlegenhed ikke vidste, hvilken Grund jeg skulde finde paa i den Anledning, og gik omsider til ham. Han overrakte mig nu med vigtig og nedladende Mine 30 Rdl., idet han paany udtømte sig i Roes over, hvad jeg ved denne Leilighed havde præsteret. Denne Belønning, givet mig paa denne Maade, tilstaar jeg, saarede mig ikke lidt. Ved min Hjemkomst bebreidede Heiberg mig, at jeg havde taget imod denne latterlige Gave. Jeg for mit Vedkommende vedblev at sætte større Pris paa den Anerkjendelse, som ydedes mig af Tilskuerne. Og blandt dem, som saaledes følte sig stærkt grebne af "Den Stumme", var ogsaa Kongen, Frederik den Sjette. Paa min Fødselsdag i November, Saisonen efter, da "Den Stumme" atter gjentagne Gange blev opført, sendte han mig et stort, smukt Taffeluhr, hvorpaa var anbragt to Figurer, en Fisker og en Fiskerpige i italiensk Costume. Uhret er endnu i min Besiddelse. Ved min Bortkjørsel fra Theatret den følgende Aften, da "Den Stumme" var bleven opført, havde Skuespiller Stage decoreret min Vogn indvendigt med de skønneste Blomster.*

Aaret efter "Den Stummes" Opførelse paa vort Theater, sendte Directionen for det Stockholmske Theater en Danserinde til mig med Bøn om at indstudere Fenellas Rolle med hende. Balletmester Bournonville vedblev imidlertid at være utilfreds med min Opfattelse af den og forsikrede, at han, hvis han engang kunde faae Leilighed til at indstudere Rollen med en af sine Danserinder, da skulde vise, hvad der kunde gøres ud af den. Da jeg derfor mange Aar efter paa min indstændige Bøn om at maatte afgive dette for mig anstrengende Parti første Gang skulde se Rollen udført af en Danserinde, der havde indstuderet den under Bournonvilles Veiledning, var jeg spændt paa, hvad han nu havde bragt ud af den. Men jeg saae til min Forundring, at min hele Opfattelse af Rollen var bibeholdt Træk for Træk, Stilling for Stilling, og den hele Forskjel bestod i, at hvad jeg havde udført paa venstre Side af Theatret, nu blev udført paa høire - og desuagtet gik Rollen over Scenen uden mindste Virkning paa Publikum. Med et lille Smil forlod jeg Theatret. Sagen var den, at det var ikke denne eller hin Stilling, dette eller hint mimiske Udtryk, der havde grebet Publikum ved min Udførelse, men at jeg havde formaaet at paatrykke Rollen en Personlighed, der fængslede ved Simpelhed og Sandhed. Dette formaar kun en Skuespillerinde, aldrig en Danserinde af første Rang; thi det Rørende falder netop bort ved det, der er hendes Fortrin, nemlig: Virtuositeten. Maaske lader det sig gjøre for en mimisk Kunstnerinde, ifald hun ved Udførelsen formaar at skjule Danseskolen. Dog herom kan være forskjellige Meninger. Men lige til den Dag i Dag, da flere Danserinder have forsøgt sig i Rollen, anser jeg den hele Opfattelse og Composition af Fenellas Rolle for min. De, der endnu leve fra hin Tid, og som ved Siden af den senere Udførelse have set min, haaber jeg, ville vidne, at hvad jeg her paastaar er Sandhed.